

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์การถ่ายทอดความหมายเรื่อง"ผี"ในภาพยนตร์ไทยเรื่อง "แม่นาคพระโขนง" พ.ศ.2521-2532 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ที่ได้รับการอัดสำเนาไว้ในเทปบันทึกภาพหรือวีดิทัศน์ (video) แล้ว และจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์

แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ มีแหล่งข้อมูลประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ประเภทภาพยนตร์

ได้แก่ ภาพยนตร์ไทยที่สร้างเกี่ยวกับผีแม่นาคพระโขนง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2521-2532 รวม 4 เรื่อง ซึ่งได้รับการอัดสำเนาไว้ในเทปบันทึกภาพหรือวีดิทัศน์แล้ว ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมาจากศูนย์วิดีโอทางในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด และจากหอภาพยนตร์แห่งชาติ ดังนี้

- "แม่นาคพระโขนง" ปี พ.ศ.2521

อำนวยการสร้างโดย ศักดา ศิริรัตนปัญญา

กำกับการแสดงโดย เส็นย์ เป้าประดิษฐ์

นำแสดงโดย สมบัติ เมทะนี, ปรีญา รุ่งเรือง

- "แม่นาคพระโขนง" ปี พ.ศ.2523

อำนวยการสร้างโดย พิชัย น้อยรอด

กำกับกำแสดงโดย เส็นท์ โภกมารชุน

นำแสดงโดย สมบัติ เมทะนี, ปรีญา รุ่งเรือง

- "แม่นาคอาละวาด" ปี พ.ศ.2531

อำนวยการสร้างโดย ฉันทนา ดวงทองดี

กำกับกำแสดงโดย สิริยน ดวงทองดี

นำแสดงโดย บิณฑ์ บันลือฤทธิ์, ชติมา นัยนา

- "แม่นาคคีนีพิ" ปี พ.ศ.2532

อำนวยการสร้างโดย ศุภกิตติ อัมพช

กำกับกำแสดงโดย วินิจ ภัคดีวิจิตร

นำแสดงโดย ลิขิต เอกมงคล, ชุดาภา จันทร์เขตต์

2. ประเภทเอกสาร

เอกสารที่เกี่ยวกับภาพยนตร์ บทความ หนังสือ และนิตยสาร รวมทั้ง เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ และงานวิจัย โดยเก็บรวบรวมจากห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด คณะนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น จากศูนย์หนังสือและร้านหนังสือต่าง ๆ ทั้งจากร้านที่ขายหนังสือเก่า และร้านที่ขายหนังสือใหม่ในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิเคราะห์เพื่อทราบถึงระบบความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง "ผี" ในสังคมไทยที่ถ่ายทอดผ่านสื่อภาพยนตร์ นำเอาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลประเภทภาพยนตร์

วิเคราะห์ในส่วนเนื้อหา (content analysis) ถึงกลยุทธ์การสื่อสารของเนื้อหา วิเคราะห์ทั้งเนื้อหาที่ปรากฏในภาพยนตร์ และเนื้อหาที่ความหมายแอบแฝงอยู่ รวมทั้งวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์ในความหมายของตัวสาร ซึ่งปรากฏไปถึงผู้รับสาร ว่าตัวสารที่เป็นภาพเคลื่อนไหวนั้น ถูกสร้างให้มีความหมายอย่างไร ศึกษาภาพยนตร์ทั้งเรื่องเพื่อค้นหารูปแบบและความหมายที่ซ่อนอยู่ในตัวบท โดยศึกษาวิเคราะห์ในลักษณะดังนี้

- วิเคราะห์ลักษณะเนื้อหา รูปแบบการสร้างเรื่องราว การสร้างความหมาย ความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในภาพยนตร์ และความเชื่อที่แอบแฝงอยู่ในภาพยนตร์ วิเคราะห์ความหมายเรื่อง "ผี" ทั้งที่เป็นความหมายตรง (denotation) ความหมายแฝง (connotation) และมายาคติ (myth)
- วิเคราะห์การใช้เทคนิคทางภาพยนตร์ในการสื่อความหมายเรื่อง "ผี" โดยศึกษาจากการตัดต่อ การลำดับเรื่อง การจัดแสง การถ่ายภาพ และการใช้มุมกล้องฉาก การใช้เพลงและดนตรีประกอบ

2. ข้อมูลประเภทเอกสาร

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากเอกสาร หนังสือ บทความ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องของมาศศึกษาวិเคราะห์ เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทอื่น ๆ จะช่วยให้เห็นภาพในการนำเสนอของภาพยนตร์ได้ชัดเจนและละเอียดขึ้น

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะใช้รูปแบบวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) โดยในบทที่ 4 จะเป็นการนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องของความหมายเรื่อง "ผี" ในสังคมไทยมีอะไรบ้าง ความหมายเหล่านั้นถูกนำเสนอด้วยสัญลักษณ์อะไร และสัญลักษณ์เหล่านั้นถูกนำมาถ่ายทอดผ่านสื่อภาพยนตร์ได้อย่างไร วิเคราะห์ ทั้งในด้านรูปแบบการสร้างเรื่องราว ลักษณะขององค์ประกอบย่อย วิธีการสร้างความหมายในภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" แต่ละตอน หาความหมายตรง ความหมายแฝง และมายาคติ ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาคำสัมพันธ์ของบ้าน ผี และวัดในสังคมไทย พร้อมทั้งสรุปหาความแตกต่างหรือความเหมือนที่ได้จากการหาความหมายต่าง ๆ เหล่านี้ และในบทที่ 5 จะเป็นการนำเสนอบทสรุปของงานศึกษาวิเคราะห์ มายาคติโดยรวมที่ได้ และข้อเสนอแนะของการศึกษาค้นคว้าด้วย